

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження

АЛЕЩЕНКО Людмили Олександрівни

на тему: «Пріоритети та інструменти стратегічного розвитку підприємств туристичного бізнесу», подане на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність теми дослідження

Сучасні реалії функціонування підприємств туристичного бізнесу в Україні обумовлені глибокими структурними трансформаціями, які зумовлені тривалим впливом таких негативних чинників, як повномасштабна війна, окупація значної частини територій, масове переміщення населення, руйнування інфраструктури, зокрема туристичної, та економічна нестабільність. У цьому контексті надзвичайно загострюється потреба у науковому переосмисленні стратегічного розвитку підприємств туристичного бізнесу як потенційного драйвера економічного відновлення, просторового розвитку територій, підвищення рівня зайнятості населення та соціальної стійкості громад.

Актуальність обраної теми визначається потребою у комплексному дослідженні інструментів і механізмів стратегічного розвитку підприємств туристичного бізнесу в умовах воєнних викликів та післявоєнного відновлення. Туристична галузь, попри зазнані збитки, зберігає потужний ресурсний потенціал, гнучкість до адаптації, здатність до формування нових напрямів діяльності, зокрема подієвого, реабілітаційного, сільського зеленого, військового, смарт-туризму, а також до залучення інвестицій і формування молодіжного підприємництва.

Тематика дослідження відповідає загальнонаціональним пріоритетам, зокрема потребам у просторовому відновленні деокупованих територій, забезпеченні сталості, інклюзивності, безпеки та розвитку соціальної

згуртованості. Важливим аргументом на користь актуальності є інтеграція вітчизняного туристичного бізнесу у процеси цифровізації, інноваційного розвитку та створення нових економічних моделей в умовах обмежених ресурсів.

Обрана здобувачкою наукова проблема є багатовимірною, міждисциплінарною та потребує глибокого економічного аналізу, синтезу стратегічних підходів і апробації ефективних моделей адаптації. Це, своєю чергою, дає змогу забезпечити належний рівень обґрунтованості рішень, спрямованих на збереження туристичного потенціалу регіонів, активізацію підприємництва та підвищення конкурентоспроможності підприємств туристичного бізнесу.

Таким чином, тема дисертаційного дослідження є надзвичайно актуальною, відповідає сучасним викликам воєнного та післявоєнного часу, а також становить науковий і практичний інтерес для державних органів, місцевого самоврядування, наукової спільноти та суб'єктів господарювання туристичного бізнесу.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи

У дисертаційному дослідженні Алещенко Людмили Олександрівни наукові положення, висновки та рекомендації мають високий ступінь обґрунтованості та підтверджуються як глибоким теоретико-методичним аналізом, так і емпіричною базою, що охоплює статистичні, галузеві, порівняльні та ситуаційні дані. Авторка використала широкий спектр сучасних економічних, статистико-аналітичних і економіко-математичних методів, зокрема методи кластерного та компаративного аналізу, структурного моделювання, оцінювання ризиків, інвентаризації ресурсів, що дозволило ґрунтовно і послідовно обґрунтувати сформульовані теоретичні положення.

Висновки, отримані в результаті дослідження, випливають із логіки викладу кожного розділу, відповідають меті та завданням дисертації, є

послідовними й взаємопов'язаними. Рекомендації базуються на виявлених закономірностях функціонування підприємств туристичного бізнесу в умовах воєнних викликів, з урахуванням специфіки післявоєнного середовища, тенденцій ринку, пріоритетів економічної політики держави.

Результати дослідження підкріплено глибоким аналізом вітчизняної та міжнародної практики стратегічного управління у туристичній сфері, адаптацією зарубіжного досвіду до українських умов, а також систематизацією статистичних даних і тенденцій останніх років. Обґрунтованість положень посилюється залученням конкретних прикладів із регіонального рівня, зокрема аналізом функціонування підприємств південного регіону України, і пропозиціями щодо стратегічного відновлення деокупованих територій.

Таким чином, наукові результати дисертаційної роботи вирізняються цілісністю, системністю, внутрішньою логічною узгодженістю, а також високим ступенем наукової достовірності, що дозволяє розглядати їх як вагомий внесок у розвиток теорії та практики стратегічного управління підприємствами туристичного бізнесу в умовах воєнних трансформацій і післявоєнного відновлення.

Наукова новизна отриманих результатів дисертаційного дослідження

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у системному теоретико-методичному обґрунтуванні стратегічного розвитку підприємств туристичного бізнесу в умовах повномасштабної війни, окупації, економічної невизначеності та відбудови. Зокрема, авторкою вперше сформовано методичний каркас, що включає взаємопов'язані елементи стратегічного розвитку – пріоритети, інструменти й механізми – з акцентом на безпеку, економічну стійкість, інклюзію, екологічність та інноваційність. Уперше розроблено адаптивну модель стратегічного розвитку й відновлення підприємств туристичного бізнесу в післявоєнний період, яка враховує трансформаційні процеси на деокупованих територіях. Ця модель охоплює

множину складників: планування, моніторинг, інвентаризацію ресурсів, управління ризиками та механізми реагування на виклики.

Авторка також уперше запропонувала послідовну методику оцінки ефективності через поетапне вимірювання втрат, оцінку ресурсного потенціалу й адаптацію туристичних продуктів до нових груп споживачів – ветеранів, переселенців, молоді, військових. Це дозволяє враховувати збитки від війни, зміни ринкової динаміки та нові соціальні умови у системі стратегічного адміністрування. Удосконалено методичний апарат: уточнено класифікацію стратегічних пріоритетів, визначено роль молодіжного підприємництва як каталізатора інноваційної диверсифікації та цифрової трансформації, а також враховано безпековий компонент як ключову передумову функціонування галузі у кризі.

Покращено інструментарій стратегічного адміністрування завдяки включенню механізмів цифрового й грантового фінансування, державної підтримки, фандрейзингу та краудінвестингу, що забезпечує інституційний фундамент для відбудови та сталого розвитку підприємств. Запроваджено сегментний підхід до формування туристичних продуктів із урахуванням специфіки соціально вразливих груп, що відкриває перспективу розвитку нових напрямів, зокрема реабілітаційного, волонтерського, військового, смарт-туризму та екологічних програм.

Таким чином, результати дослідження створюють ґрунтовну наукову основу для формування стратегій розвитку підприємств туристичного бізнесу в умовах війни й післявоєнної відбудови, забезпечуючи їх теоретичну чіткість, методичну обґрунтованість і орієнтованість на практичну реалізацію в українському контексті.

Повнота відображення наукових положень дисертаційної роботи в опублікованих працях

Наукові положення, результати та висновки дисертаційної роботи здобувачки Алещенко Людмили Олександрівни повною мірою відображено в

опублікованих наукових працях, що свідчить про високий рівень апробації основних ідей і пропозицій, їх відповідність тематиці дослідження та наукову завершеність. Публікації охоплюють усі ключові напрямки дослідження: від розробки теоретико-методичних засад стратегічного розвитку підприємств туристичного бізнесу в умовах воєнних викликів – до практичних аспектів адаптації інструментів і механізмів управління для забезпечення ефективності, фінансової стійкості та соціальної інклюзії.

У наукових фахових виданнях України, що входять до затверджених переліків МОН України, оприлюднено положення щодо пріоритетів і стратегій розвитку підприємств туристичного бізнесу, зокрема на деокупованих територіях, а також запропоновано класифікацію чинників впливу на функціонування галузі в умовах системних змін. У публікаціях на міжнародних платформах і у збірниках конференцій розглядаються підходи до побудови адаптивних моделей розвитку туристичного бізнесу, аналізу безпекових ризиків, залучення інвестицій і механізмів державної підтримки.

Окремі публікації присвячено сегментації туристичних споживачів у контексті поствоєнного відновлення та формуванню нових напрямів туристичної діяльності, зокрема реабілітаційного, смарт-туризму, молодіжного підприємництва, екотуризму. Поряд із цим, авторка оприлюднила результати статистичного аналізу та оцінки ефективності діяльності підприємств, що підтверджує прикладну значущість роботи. Основні результати дисертації пройшли апробацію на профільних наукових конференціях, зокрема міжнародного рівня, де отримали позитивні відгуки та зацікавлення серед фахової спільноти. Врахування критичних зауважень та результатів обговорень дозволило удосконалити дослідницькі підходи та забезпечити високий рівень наукової обґрунтованості сформульованих висновків і рекомендацій.

Таким чином, структура та зміст публікацій здобувачки засвідчують повноту висвітлення основних результатів дисертаційного дослідження, їх апробацію та відповідність вимогам до наукових праць за темою дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Дотримання принципів академічної доброчесності

Дисертаційна робота Алещенко Людмили Олександрівни виконана з повним дотриманням вимог академічної доброчесності, визначених Законом України «Про освіту» (ст. 42), Законом України «Про вищу освіту» (ст. 6), а також Порядком присудження наукових ступенів, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (із змінами). У межах дослідження не виявлено фактів плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації результатів або порушення норм цитування. Авторка коректно використовує результати попередніх наукових праць із обов'язковим посиланням на першоджерела, дотримуючись вимог академічної етики та належного оформлення джерел інформації згідно з чинними державними стандартами (ДСТУ 8302:2015, ДСТУ 3008:2015).

Виклад наукових положень, узагальнень, висновків і рекомендацій має авторський характер, що засвідчує самостійність здійсненого дослідження. Усі теоретичні побудови та прикладні рішення базуються на власних обчисленнях, аналітичній обробці офіційної статистики, матеріалах емпіричних спостережень і апробації авторських підходів на практиці. Практичні результати дисертації пройшли перевірку на профільних наукових конференціях та семінарах, оприлюднені у фахових виданнях, що входять до переліку наукових фахових видань України та міжнародних баз даних, що додатково засвідчує академічну прозорість дослідження.

Таким чином, дисертаційна робота відповідає сучасним стандартам академічної культури та нормам наукової етики, а її виконання підтверджує дотримання здобувачкою вимог академічної доброчесності на всіх етапах підготовки кваліфікаційної наукової праці.

Дискусійні положення і зауваження до дисертаційної роботи

Не дивлячись на достатньо високий теоретико-методичний рівень підготовки дисертаційної роботи, необхідно звернути увагу на наявні в ній окремі недоліки та дискусійні положення:

1. Авторкою у роботі запропоновано власну класифікацію пріоритетів стратегічного розвитку підприємств туристичного бізнесу. Разом з тим, доцільним було б більш чітко розмежувати стратегічні, тактичні й операційні пріоритети, а також охарактеризувати їх взаємозв'язок та вплив на довгострокову результативність функціонування підприємств.

2. У роботі значна увага приділена проблематиці воєнного впливу на туристичний бізнес, однак недостатньо представлено детальну просторову диференціацію наслідків – за регіонами України, рівнями пошкоджень інфраструктури та специфікою туристичного потенціалу територій.

3. Обґрунтоване авторкою включення волонтерської, оздоровчої, інклюзивної складової до пріоритетів розвитку підприємств туристичного бізнесу заслуговує на підтримку, проте їх реалізація потребує чіткішої економічної оцінки впливу та механізмів фінансування, зокрема в контексті державно-приватного партнерства.

4. При аналізі ефективності функціонування підприємств туристичного бізнесу доцільно було б доповнити запропоновану систему показників оцінкою нематеріальних активів, таких як репутаційний капітал, бренд, інституційна сталість, які набувають особливої ваги в кризовий період.

5. Запропонована модель адаптивного стратегічного управління функціонуванням підприємств туристичного бізнесу має значний потенціал, однак варто було б надати більше практичних прикладів її реалізації у вигляді кейсів, схем або умовно типових сценаріїв для різних форматів підприємств (малі, середні, кластерні утворення).

Указані зауваження відображають наукову позицію опонента і не заперечують можливості існування авторського бачення шляхів вирішення проблемних питань при реалізації завдань дисертаційного дослідження.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Алещенко Людмили Олександрівни «Пріоритети та інструменти стратегічного розвитку підприємств туристичного бізнесу», яка

